

Teoria a la pràctica 1

Francesca Galofré

Teoria a la pràctica 1

1a edició: setembre 2012

© Francesca Galofré i Mora

© DINSIC Publicacions Musicals, S.L.

Santa Anna, 10, E 3a - 08002 Barcelona

Disseny coberta i il·lustracions: Núria Rodríguez Maymo

Maquetació: DINSIC GRÀFIC

Imprès a: Impulso, Global Solutions S.A.

Rda. de Valdecarrizo 23

28760 Tres Cantos (Madrid)

Dipòsit legal: B-19891-2012

ISMN: 979-0-69210-767-5

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresa la reprografia i el tractament informàtic, i també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec, resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita de l'editor o entitat autoritzada, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Distribueix: DINSIC Distribucions Musicals, S.L.

Santa Anna, 10, E 3a - 08002 Barcelona

Tel. 00 34-93.318.06.05 - Fax 00 34-93.412.05.01

e-mail: dinsic@dinsic.com

www.dinsic.com - www.dinsic.es - www.dinsic.cat

Presentació

Aquest manual, ***Teoria a la pràctica 1***, ha estat pensat com un manual de consulta de teoria musical bàsica per a tots aquells, “mitjans” i “grans”, que ja tenen una formació musical bàsica de tipus pràctic i que, tot i saber llegir una peça musical amb el seu instrument o amb la seva veu, tenen necessitat de repassar les bases teòriques de la nostra música, la música occidental, abans, durant i després de la tonalitat.

Quan parlem de “mitjans” ens referim a nois i noies a partir del tercer cicle d’Ensenyament Primari i als de Secundària, i de “grans”, als d’ensenyaments posteriors, obligatoris o no (Batxillerat, Formacions Professionals, Universitats, etc.), així com a adults siguin quins siguin la formació i ofici. Però tots amb un element comú: tenir una formació musical bàsica i acurada en el gust i les formes, així com un interès per la pràctica musical assídua; tant si cursen estudis especialitzats de música de forma reglada, com si no; ja sigui en escoles i/o institucions oficials i/o privades; com si només practiquen la música en l’àmbit amateur, com a membres d’una coral, per exemple, un perfil molt habitual al nostre país.

Naturalment els curiosos no poden quedar exclosos: aquells que no saben gens de música potser també podrien aprendre alguna cosa en aquest llibre, però no s’ha d’oblidar que la música és un art en el qual cal endinsar-se de forma pràctica abans d’aprendre’n la teoria. Us recomanem, doncs, que no utilitzeu aquest llibre per començar. **Cal haver après a cantar i/o a tocar un instrument de forma elemental, tenir uns bons professors i companys amb qui “fer música” abans de voler conèixer o repassar els aspectes teòrics.**

Aquest llibre va acompanyat d’un quadern d’exercicis que us podreu descarregar de la web de l’editorial seguint les instruccions que trobareu a la pàgina següent.

Esperem, doncs, que aquest llibre i els exercicis que inclou us siguin ben útils i us serveixin per repassar aquells aspectes de la teoria de la música que, de fet, ja sabeu, ja coneixeu en la pràctica, però que a vegades ens costa de sintetitzar o recordar de forma mental i esquematitzada.

Desitgem que com a manual de consulta sigui una obra amb una presentació gràfica clara, amena, agradable, divertida i amb unes explicacions concises que ajudin a clarificar i retenir els conceptes bàsics que s’hi exposen.

A tots, “mitjans”, “grans” i visitants curiosos de les bases de la teoria musical, estudiants de música o no, actuals i futurs músics o amateurs, amants de fer i d’escoltar música, que gaudiu d’aquest viatge per la teoria de la música més bàsica, que en realitat ja coneixeu però que desitgeu repassar de forma agradable.

Quadern d'exercicis

Com baixar-se'l del web de DINSIC

El quadern d'exercicis, us el podreu descarregar gratuïtament del web de Dinsic pel sol fet d'haver adquirit el llibre.

Si heu comprat el llibre en una botiga de música o llibreria, haureu de seguir els següents passos:

Localitzar l'etiqueta amb el codi que el llibre porta a la part de dintre de la coberta posterior.

Podeu seguir dos procediments indistints:

1: Des del vostre telèfon mòbil o *tablet* podeu llegir el codi QR que hi ha a l'etiqueta. Anireu a parar directament a l'URL de la descàrrega.

2: Des del vostre PC cal introduir manualment l'URL que hi ha a l'etiqueta.

El sistema us demanarà el **nom d'usuari** i la **contrasenya**. Si no esteu registrats al web de Dinsic, cal que ho feu abans.

Un cop a dintre heu d'anar a l'**Àrea d'Usuari** i després, a **Descàrregues**. En aquest apartat hi trobareu el quadern d'exercicis. Us el podreu descarregar al vostre PC i després, imprimir-lo. En els mòbils i *tablets* necessitareu l'aplicació corresponent.

Si heu comprat el llibre a través del web de DINSIC, el sistema us facilitarà l'URL de descàrrega per correu electrònic, immediatament després d'haver-lo pagat, fins i tot abans de rebre físicament el llibre. En un termini de pocs dies rebreu l'exemplar del llibre al vostre domicili pel sistema d'entrega que hàgiu escollit.

Sempre tindreu el document disponible a la vostra àrea d'usuari perquè si mai el perdeu, el pugueu recuperar sense problemes i us el pugueu baixar tantes vegades com us calgui.

SOBRE L'ÚS RESPONSABLE DEL LLIBRE I EL QUADERN D'EXERCICIS

Pel fet d'haver adquirit el llibre *Teoria a la pràctica 1*, cada usuari té dret a accedir sense càrrec al quadern d'exercicis a partir del codi facilitat en el llibre comprat en una botiga de música, llibreria o a través del web de DINSIC.

No està permès l'ús del quadern d'exercicis sense haver adquirit el llibre.

Preguem que feu un ús responsable, tant del llibre com del quadern d'exercicis, en pro de la continuïtat de l'existència de la diversitat d'ofertes didàctiques i educatives necessàries per al manteniment i millora del nivell cultural del nostre país.

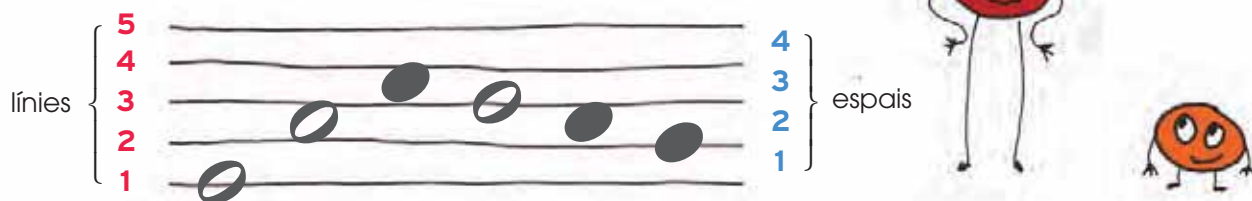
La seva supervivència està a les mans de tots nosaltres.

Elements bàsics de la grafia musical

Com escrivim les diferents qualitats del so a la partitura

L'alçada

El pentagrama:

Com pots observar el pentagrama té cinc línies i quatre espais: a cada línia hi podem escriure el cap d'una nota i a cada espai també. Mitjançant la situació de les notes al pentagrama determinem l'alçada del so.

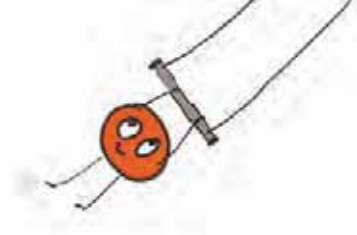
Les notes:

L'alfabet musical està format per set notes diferents. Aquestes notes no es diuen igual en tots els idiomes:

	1	2	3	4	5	6	7
en català	do	re	mi	fa	sol	la	si
en anglès	C	D	E	F	G	A	B
en alemany	C	D	E	F	G	A	H

Com podràs observar en anglès i en alemany comencen la sèrie per la nota **la** i no per la nota **do**, i la nota **si** en alemany es correspon amb la lletra **H** i en anglès, amb la lletra **B**. Ja veurem per què més endavant.

Aquesta sèrie de notes es pot anar repetint tantes vegades com calgui, segons l'alçada del so que desitgem, és a dir, més agut o més greu.

Els valors rítmics

Els valors rítmics s'indiquen mitjançant les figures rítmiques i la relació que hi ha entre aquestes. Mitjançant la combinació de les figures rítmiques aconseguim indicar la duració de cada nota, les unes en relació amb les altres.

1 Rodona

2 Blanques

4 Negres

8 Corxeres

16 Semicorxeres

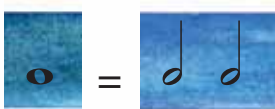
32 Fusa

Fotocopiar els llibres sense l'autorització de l'editor és il·legal

La relació binària dels valors rítmics:

Si observes el gràfic, en el temps que fem una rodona, podem fer dues blanques, és a dir, una rodona es pot dividir en dues blanques. També diem que una rodona equival a dues blanques o que dues blanques equivalen a una rodona.

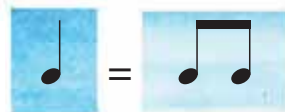
En el temps que fem una blanca, podem fer dues negres. Una blanca equival a dues negres o dues negres equivalen a una blanca.

Si relacionem la rodona amb la negra, podrem observar que en el temps que dura una rodona tenim temps de fer quatre negres, perquè dues negres equivalen a una blanca i dues blanques equivalen a una rodona.

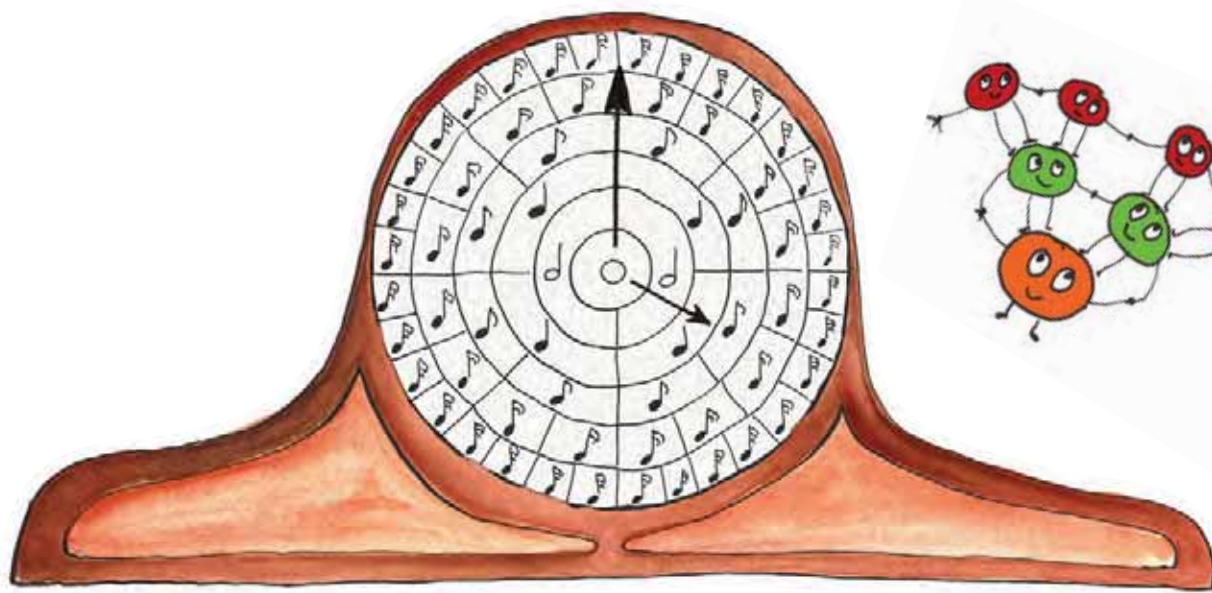
En el temps que dura una negra podem fer dues corxeres. Una negra equival a dues corxeres, dues corxeres equivalen a una negra.

Si relacionem les corxeres amb les figures anteriors, trobarem que en el temps que dura una rodona tenim temps de fer vuit corxeres i en el temps que dura una blanca tenim temps de fer quatre corxeres.

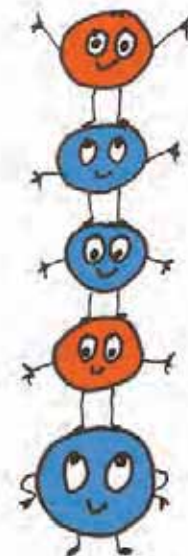
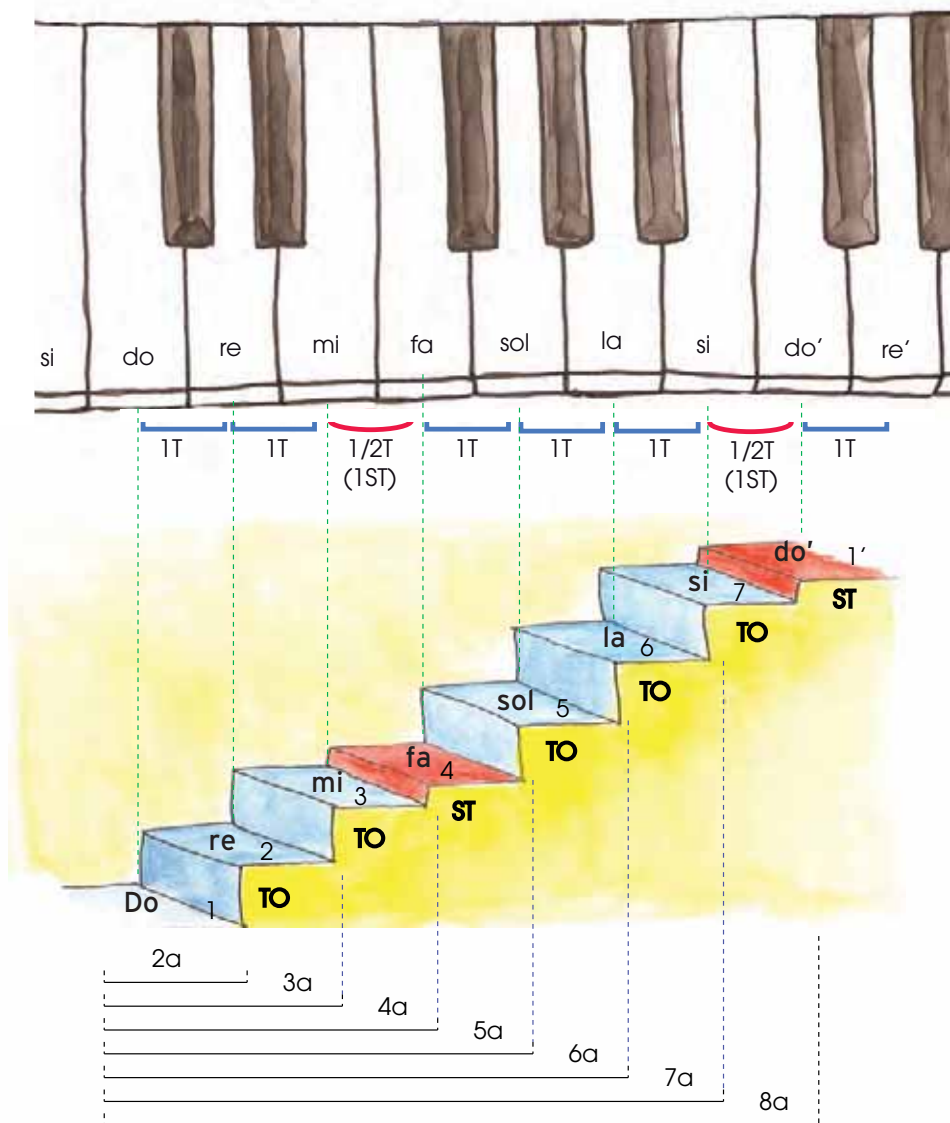
La relació binària de les figures rítmiques, també la podem representar amb la imatge d'un rellotge: en el mateix espai de temps que triguem a fer una rodona, tenim temps de fer dues blanques, quatre negres, vuit corxeres, setze semicorxeres, etc.

Tons i semitons:

La distància o interval que hi ha entre dues notes es medeix per **tons** i **semitons**. Un to equival a dos semitons, i al revés, és clar.

Veiem com estan situats aquests tons i semitons al teclat del piano:

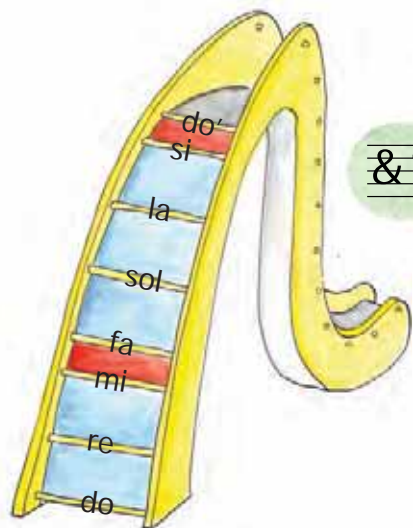
Entre dues tecles blanques hi ha un to (T), sempre que n'hi hagi una de negra al mig. Si entre dues tecles blanques no n'hi ha cap de negra, llavors entre elles hi ha un semitò (ST). Per tant, si toquem les tecles blanques una al darrere de l'altra, tindrem una successió d'interval·ls de segona ordenats tal com s'indica al dibuix.

La tonalitat i l'armadura

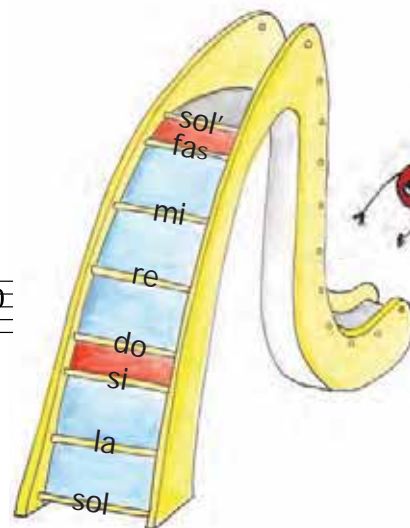
Totes les escales musicals estan fetes per **intervals de 2a** que no són iguals. A vegades són de **2a major**, a vegades de **2a menor**. Més endavant veurem que també poden haver-hi intervals de 2a augmentada.

Fixa't en l'escala de Do Major: totes les notes són naturals, en canvi l'escala de **Sol Major** necessita que el fa sigui **sostingut** i l'escala de **Fa Major** necessita que el **si** sigui **bemoll**.

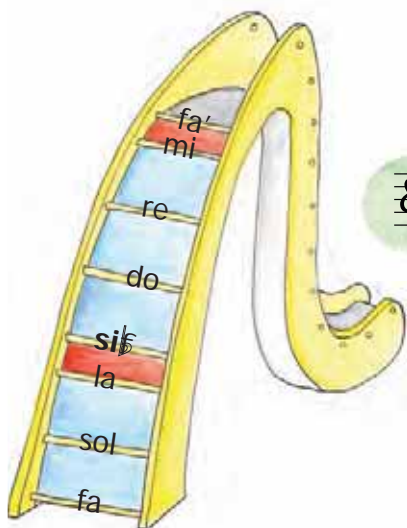
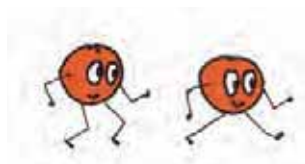
Cada escala configura la seva tonalitat i porta la seva armadura:

DoM

SolM

FaM

Els intervals

Interval melòdic:

Anomenem **interval melòdic** la distància sonora que hi ha entre dues notes que sonen de manera successiva, és a dir, una darrere l'altra.

Els intervals melòdics poden ser ascendents (si pugen) o descendents (si baixen):

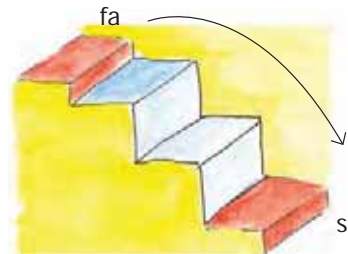
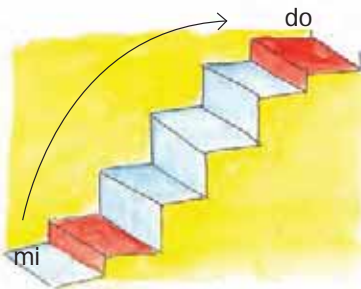
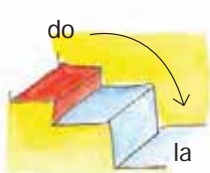
3a descendent

6a ascendent

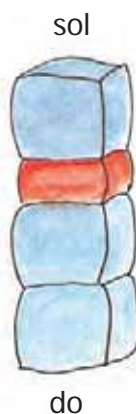
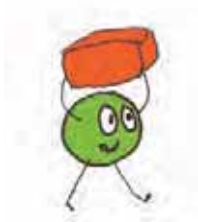
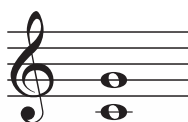

5a descendent

Interval harmònic:

Anomenem **interval harmònic** la distància sonora que hi ha entre dues notes que sonen de manera simultània, és a dir, totes dues alhora:

L'acord de Do Major tríada i les seves inversions

Estat fonamental

1a inversió

2a inversió

El **xifrat** ens indica els intervals de l'acord des de la nota del baix.

5
3

6
3

6
4

sol

mi

do

5J

3M

do'

sol

mi

6m

3m

mi'

do'

sol

6M

4J

Tonalitat

Els intervals melòdics de l'escala de Fa Major:

2M 3M 4J 5J 6M 7M 8J

2m 3m 4J 5J 6m 7m 8J

Els intervals harmònics de l'escala de Fa Major i les seves inversions entre la fonamental i cada un dels graus de l'escala:

2M 7m

3M 6m

4J 5J

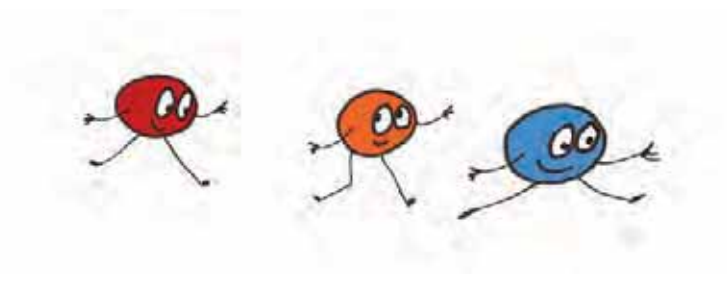
5J 4J

6M 3m

7M 2m

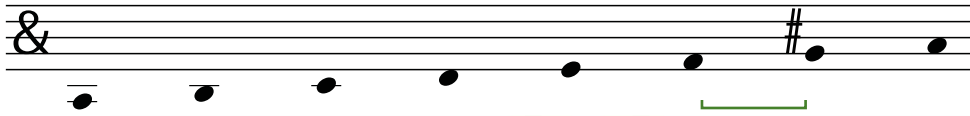
Recorda:

M × m
m × M
J × J

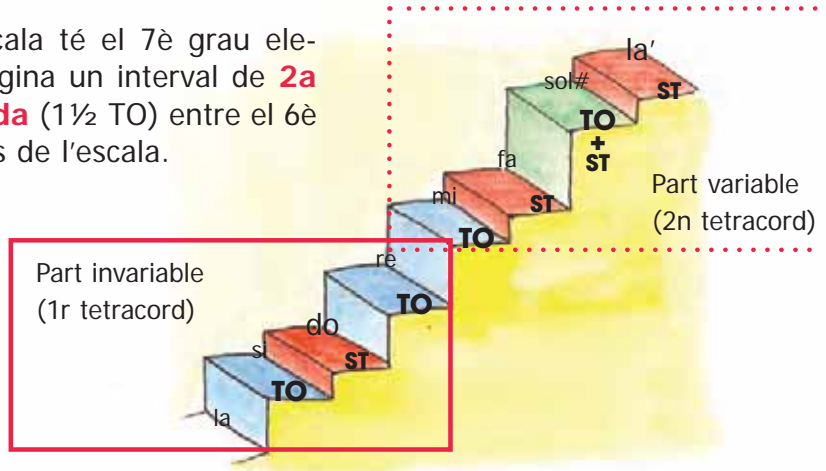

Altres models d'escala menors:

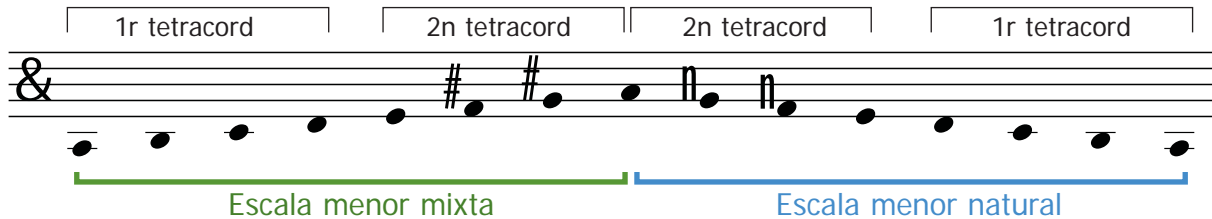
Escala menor harmònica

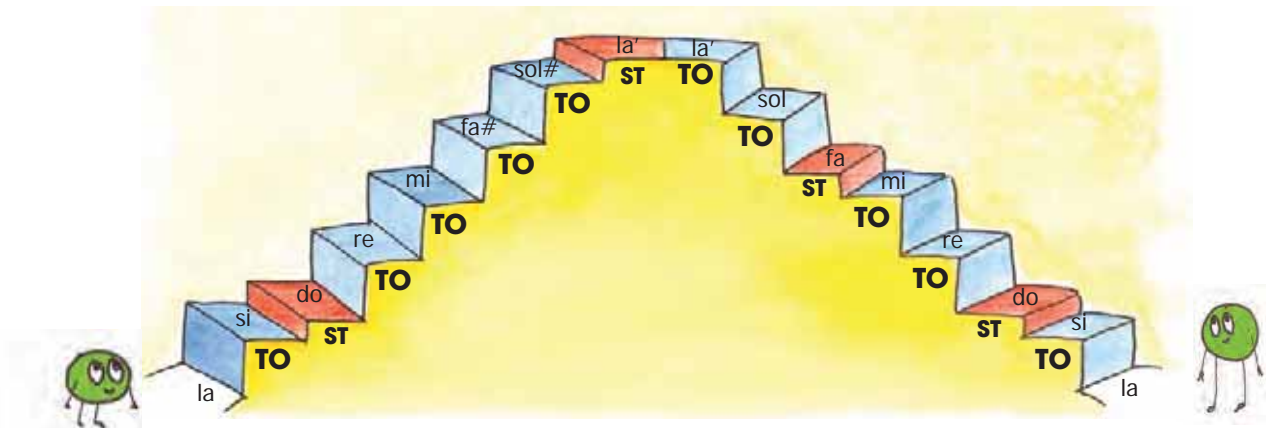
Aquesta escala té el 7è grau elevat, que origina un interval de **2a augmentada** ($1\frac{1}{2}$ TO) entre el 6è i el 7è graus de l'escala.

Escala menor melòdica

Aquesta és una escala doble formada per l'escala menor mixta en sentit ascendent i per l'escala menor natural en sentit descendent, que reforça la característica del mode menor.

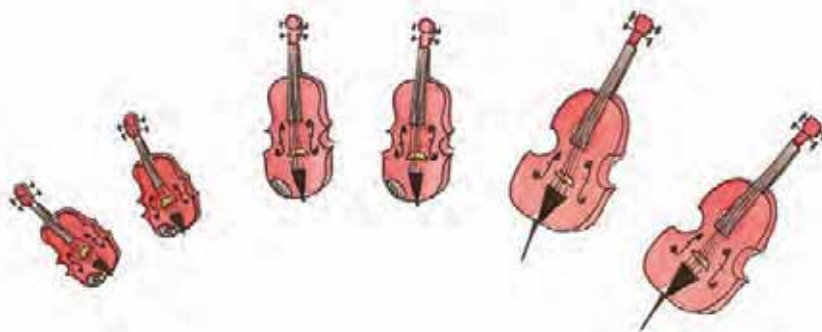

Exemples de melodies en compàs compost

Observa i llegeix els diferents exemples, segons l'ús més estès dels diferents compassos compostos:

Oh maig, vine de pressa

W.A. Mozart

Del Sextet nùm. 2 en solM, op. 36, 4t mov.

J. Brahms

Divisió de la pulsació o temps

A dintre de cada pulsació podem posar-hi més d'una figura rítmica (si es tracta d'un ritme) o més d'una nota (si es tracta d'una melodia).

Aquestes figures rítmiques o notes poden tenir una relació binària o ternària amb la figura corresponent a la pulsació.

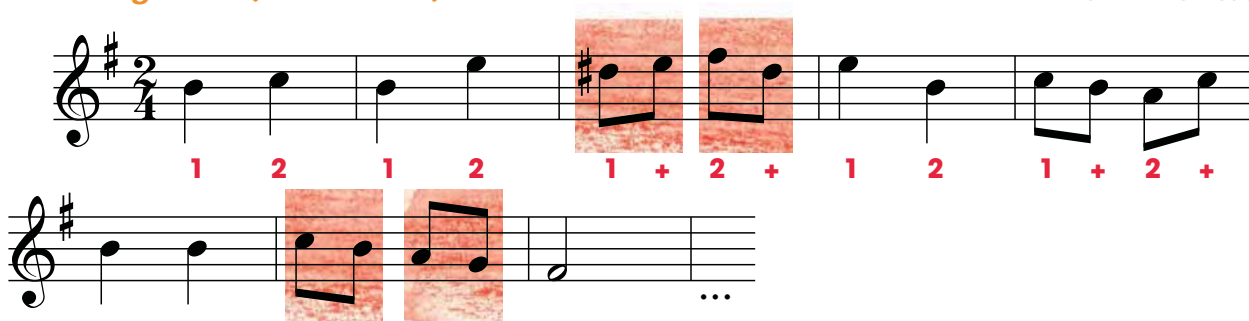
En els compassos simples:

Subdivisió binària

En aquests compassos trobarem per naturalesa una divisió binària de la pulsació (recordeu a les pàgs. 16-17 i pàgs. 62-63).

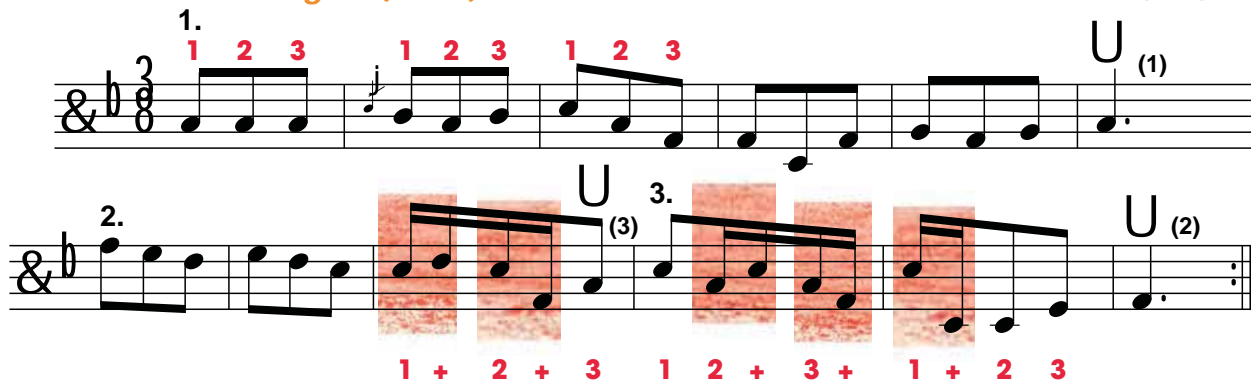
La Villageoise (suite en mim)

J. Ph. Rameau

Sitzt a Schön's Vögel (cànon)

J. Brahms

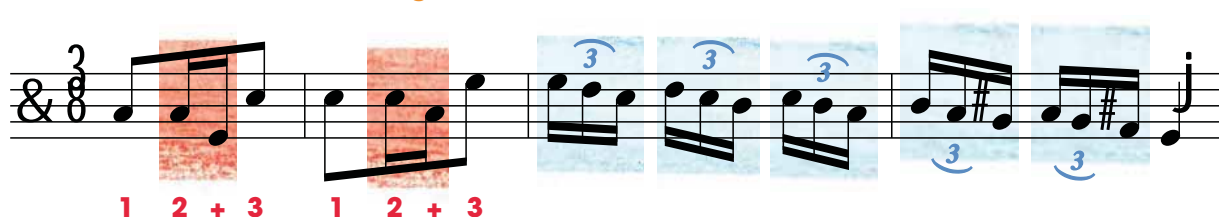

El treset

Quan vulguem obtenir una divisió ternària del temps, ho haurem d'indicar expressament en cada moment mitjançant el símbol del treset:

Concerto Grosso núm. 6 (fragment)

G. Ph. Händel

Índex

Presentació.....	3
Element bàsics de la grafia musical.....	5
Com escrivim les diferents qualitats del so a la partitura	5
L'alçada.....	5
El pentagrama	5
Les notes.....	5
Les claus	6
Pentagrama + notes + claus.....	7
Amb quines claus i on escrivim les notes del piano?	8
La duració (ritme).....	10
Les figures rítmiques	10
Les notes	10
Els silencis o pauses.....	10
Observem les figures rítmiques	11
Com i a on escrivim els silencis?.....	11
Com i a on escrivim les pliques?.....	12
Com i a on escrivim els corxets?.....	12
Els corxets s'enllacen mitjançant les barres de ritme.....	13
El timbre	14
La intensitat o dinàmica	15
Els valors rítmics.....	16
La relació binària dels valors rítmics.....	16
La pulsació	18
El compàs.....	18
Per què hi ha compassos de dos, de tres, de quatre pulsacions o temps?.....	20
Com s'ha de portar el compàs?	21
Les divisòries i la doble barra final	21
La relació entre les notes.....	22
Els intervals	22
Tons i semitons	23
Les alteracions	24
Tonalitat.....	25
L'escala de Do Major.....	25
L'escala de Sol Major?.....	25
Do Major	26
L'escala de Sol Major	27
Sol Major	28
L'escala de Fa Major	29
Fa Major	30
L'armadura	30
La tonalitat i l'armadura	31

Els valors rítmics	
Els puntets i les lligadures en les figures rítmiques	32
Combinacions de puntets i lligadures	33
Ortografia de la música.....	33
La relació ternària dels valors rítmics	34
Taula d'equivalència de la relació ternària dels valors rítmics.....	35
Els intervals	
Interval melòdic	36
Interval harmònic	36
Intervals melòdics majors i intervals melòdics menors.....	37
Interval de 2a M i m.....	37
Interval de 3a M i m.....	37
Interval de 6a M i m.....	38
Interval de 7a M i m.....	39
Intervals justos	40
Interval de 4a, de 5a i d'8va justa	40
Classificació dels intervals harmònics	41
Tonalitat	
Intervals melòdics de l'escala de Do Major	42
L'acord de Do Major tríada i les seves inversions.....	44
Signes de repetició.....	45
La doble barra de repetició	44
La doble barra de repetició amb indicació 1a i 2a	45
<i>Da capo al Fine</i>	45
Coda	46
Paràgraf	47
Signes diversos.....	48
El calderó	48
Signes d'octava	49
Alguns signes d'expressió	50
Termes per indicar o modificar la velocitat.....	51
Tonalitat	
Els intervals melòdics de l'escala de Fa Major	52
L'acord de Fa Major tríada i les seves inversions	53
Els intervals melòdics de l'escala de Sol Major	54
L'acord de Sol Major tríada i les seves inversions	55
Semitons diatònics o cromàtics.....	56
Enharmonia o equisonància	56
L'escala Major i l'escala menor.....	57
Els intervals en l'escala de <i>la menor</i> natural	58
L'acord de <i>la menor</i> tríada i les seves inversions	59
El model d'escala Major i d'escala menor.....	60
Altres models d'escales menors	61
Escala menor harmònica.....	61

Escala menor melòdica	61
Tipus de compassos.....	62
Compassos simples	62
Compassos compostos.....	63
Exemples de melodies en compàs simple	64
Exemples de melodies en compàs compost	66
Divisió de la pulsació o temps	
En els compassos simples	68
Subdivisió binària	68
El treset	68
En els compassos compostos	69
Subdivisió ternària	69
El doset.....	69